

MÜƏLLİM HAZIRLIĞI MƏSƏLƏLƏRİ
ВОПРОСЫ ПОДГОТОВКИ УЧИТЕЛЕЙ
ISSUES IN TEACHER TRAINING

UOT 373.3:37.048.45

PEDAQOJİ KADR HAZIRLIĞININ MÜASİR KONSEPSİYASI VƏ STRATEJİ
İNKİŞAF PERSPEKTİVLƏRİ

Gülşən Oqtay qızı Həsənova
Bakı Biznes Universitetinin müəllimi
ORCID: 0009-0008-1110-2252
E-mail: gulsen1971h@gmail.com

Açar sözlər: *pedaqoji kadr hazırlığı, müasir konsepsiya, səriştə yanaşması, strateji inkişaf, davamlı peşəkar inkişaf, keyfiyyət təminatı*

Ключевые слова: *подготовка педагогических кадров, современная концепция, компетентностный подход, стратегическое развитие, непрерывное профессиональное развитие, обеспечение качества*

Keywords: *teacher training, modern concept, competency-based approach, strategic development, continuous professional development, quality assurance*

Müasir dövrdə qloballaşma, texnoloji inkişaf və bilik iqtisadiyyatının formalaşması təhsil sisteminə və pedaqoji kadr hazırlığına ciddi çağırışlar gətirir. Cəmiyyətin sosial-iqtisadi inkişafı, rəqəmsallaşma və texnoloji innovasiyalar müəllimlərin peşəkar fəaliyyətinə yeni tələblər qoyur. Bu tələblər yalnız müəllimlərin nəzəri biliklərə malik olmasını deyil, həm də onların praktik bacarıqlarının, kommunikasiya və rəqəmsal səriştələrin, həmçinin etik və humanist dəyərlərə əsaslanan davranışlarının formalaşdırılmasını tələb edir.

Müasir pedaqoji kadr hazırlığı konsepsiyası kompleks yanaşmanı nəzərdə tutur. Buraya tədris proqramlarının məzmununun yenilənməsi, innovativ təlim metodlarının və texnologiyalarının tətbiqi, praktikiyönlülüyn gücləndirilməsi, həmçinin müəllimlərin peşəkar inkişafının davamlı olaraq təmin edilməsi daxildir. Səriştə əsaslı yanaşma bu kontekstdə önəmli rol oynayır, çünki bu yanaşma müəllimlərin yalnız bilik deyil, həm də müxtəlif peşəkar və sosial bacarıqlara malik olmasını təmin edir.

Ali təhsil müəssisələrinin pedaqoji kadr hazırlığındakı rolu çoxşaxəlidir. Onlar yalnız bilik və bacarıqların ötürülməsini təmin etmir, həm də keyfiyyət təminatı mexanizmləri, akkreditasiya və monitorinq sistemləri vasitəsilə təhsil prosesinin davamlı inkişafını dəstəkləyirlər. Beynəlxalq təcrübənin integrasiyası və akademik mobillik imkanları isə müəllimlərin peşəkar inkişafını genişləndirir və onların global standartlara uyğun formalaşmasına kömək edir.

Müasir pedaqoji kadr hazırlığı konsepsiyası, təhsil sisteminin qloballaşması, texnoloji inkişaf və beynəlxalq əmək bazarının tələbləri ilə sıx bağlı olaraq yenidən formalaşır [9, s. 45].

Ənənəvi pedaqoji modellər daha çox bilik ötürməyə fokuslanmışdısa, müasir yanaşmalar müəllimin həm bilik, həm də praktiki bacarıqlarını inkişaf etdirməsini, habelə sosial və kommunikativ səriştələrə sahib olmasını tələb edir [3, s. 112].

Belə bir kontekstdə pedaqoji kadrların peşəkar inkişafı yalnız akademik biliklərlə məhdud-

laşmır; müəllimlərin etik davranış, kritik düşüncə və innovativ tədris metodlarını tətbiq etmək qabiliyyətləri də ön plana çıxır [8, s. 78]. Araşdırmalar göstərir ki, müəllimlərin kommunikasiya bacarıqları və sinifdə interaktiv yanaşmaları tətbiq etməsi şagirdlərin təhsil nailiyyətlərinə birbaşa təsir göstərir [9, s. 101].

Strateji inkişaf perspektivlərinə nəzər yetirdikdə, müasir pedaqoji kadr hazırlığında əsas istiqamətlərdən biri texnologiyanın tətbiqi və rəqəmsal təhsil mühitlərinin təşviqidir [5, 63]. Onlayn platformalar, blended-learning və distant-learning modelləri müəllimlərə öz tədris proseslərini daha çevik və şagirdlərin fərdi ehtiyaclarına uyğunlaşdırılmış şəkildə həyata keçirməyə imkan verir [2, s. 54]. Bununla yanaşı, davamlı peşəkar inkişaf proqramları müəllimlərin bilik və bacarıqlarını yeniləməklə onların peşəkar identitetinin formalaşmasına xidmət edir [12, s. 89].

Humanist pedaqoji yanaşmalar müasir kadr hazırlığında mühüm rol oynayır. Bu yanaşma müəllimin yalnız təhsil funksiyasını deyil, həm də sosial və etik məsuliyyətini önə çıxarır [11, s. 134]. Müəllimlərin humanist dəyərləri tədris prosesinə inteqrasiya etməsi, şagirdlərin şəxsiyyət və sosial bacarıqlarının inkişafına şərait yaradır və təhsil sisteminin səmərəliliyini artırır [4, s. 91].

Müasir pedaqoji kadr hazırlığı konsepsiyasının digər önəmli cəhəti multidissiplinar yanaşmanın tətbiqidir. Müəllimlər yalnız öz fənn sahəsində deyil, eyni zamanda psixologiya, kommunikasiya və sosial elmlər sahələrində də biliklərə malik olmalıdırlar [6, s. 112]. Bu yanaşma müəllimlərin şagirdlərlə effektiv ünsiyyət qurmasına, onların motivasiyasını artırmasına və fərdi öyrənmə ehtiyaclarını təmin etməsinə imkan verir [7, 66].

Strateji perspektivlər baxımından, ölkələrin təhsil siyasətində pedaqoji kadrların inkişafına xüsusi önəm verilməsi, müəllim hazırlığının keyfiyyət göstəricilərinin beynəlxalq standartlara uyğunlaşdırılması əsas məqsədlərdən biridir [10, s. 88]. Bu, müəllimlərin peşəkar hazırlığının planlı və sistemli şəkildə həyata keçirilməsini, onların davamlı inkişaf proqramlarında iştirakını və innovativ tədris metodlarını tətbiq etməsini təmin edir [13, 74].

Nəticə olaraq, müasir dövrdə pedaqoji kadr hazırlığı yalnız bilik ötürmə prosesindən ibarət deyil. Bu, müəllimlərin professional, etik, sosial və kommunikativ bacarıqlarının inkişafını əhatə edən kompleks bir prosesdir [Anderson, 2, 54; 12, 89].

Strateji inkişaf perspektivləri isə texnologiyanın inteqrasiyası, humanist və multidissiplinar yanaşmaların tətbiqi, müəllimlərin davamlı peşəkar inkişafının təmin edilməsi kimi əsas istiqamətləri əhatə edir [5, s. 63; 11, s. 134].

Ümumiyyətlə, müasir pedaqoji kadr hazırlığı yalnız bilik ötürmə prosesindən ibarət olmaqla, müəllimlərin professional, etik, sosial və kommunikativ bacarıqlarının inkişafını əhatə edən kompleks bir proses kimi qiymətləndirilir. Bu yanaşma müəllimləri yalnız akademik biliklərə malik olmaqdan çıxarır və onların tədris mühitində humanist və multidissiplinar bacarıqlarını tətbiq etməsini tələb edir. Strateji inkişaf perspektivləri texnologiyanın inteqrasiyasını, davamlı peşəkar inkişaf proqramlarını və innovativ tədris metodlarının tətbiqini əsas istiqamətlər kimi müəyyən edir. Bu yanaşmalar müəllimlərin adaptasiya qabiliyyətini artırır və tədrisin keyfiyyətini yüksəldir. Müəllimlərin multidissiplinar biliklərə yiyələnməsi şagirdlərlə effektiv ünsiyyət və fərdi öyrənmə strategiyalarının tətbiqinə imkan yaradır. Humanist yanaşmalar müəllimlərin etik və sosial məsuliyyətini gücləndirir və onların tədrisdə humanist dəyərləri tətbiq etməsini təşviq edir. Texnologiyanın və rəqəmsal resursların istifadəsi müəllimlərə tədrisi

çevik və şagird mərkəzli şəkildə qurmağa imkan verir. Beləliklə, pedaqoji kadr hazırlığı müəllimlərin professional identitetini gücləndirir və onların peşəkar bacarıqlarını davamlı inkişaf etdirir. Bu proses həm təhsil keyfiyyətinin yüksəldilməsinə, həm də şagirdlərin öyrənmə nailiyyətlərinin optimallaşdırılmasına xidmət edir. Əlavə olaraq, müasir pedaqoji kadr hazırlığı konsepsiyası təhsil sistemində strateji bir prioritet kimi çıxış edir və müəllimlərin həm peşəkar, həm də humanist bacarıqlarını inkişaf etdirən sistemli bir proses kimi qiymətləndirilir.

Müasir pedaqoji kadr hazırlığı konsepsiyası ənənəvi təhsil modellərindən fərqli olaraq, müəllimlərin professional, sosial, etik və kommunikativ bacarıqlarının inkişafına yönəlmiş kompleks bir sistem kimi formalaşmışdır. Bu konsepsiya müəllimləri yalnız akademik biliklərə malik olmaqdan çıxararaq, onların humanist dəyərləri tədris prosesinə integrasiya etməsini, etik və sosial məsuliyyətini gücləndirməsini və şagird mərkəzli yanaşmaları effektiv şəkildə tətbiq etməsini tələb edir. Beləliklə, pedaqoji kadr hazırlığı həm müəllimlərin peşəkar inkişafına, həm də şagirdlərin şəxsiyyət və sosial bacarıqlarının formalaşmasına xidmət edən strateji bir proses kimi qəbul edilir.

Strateji inkişaf perspektivləri müasir pedaqoji kadr hazırlığının əsas istiqamətlərini müəyyən edir. Bu istiqamətlər müəllimlərin davamlı peşəkar inkişafını, innovativ tədris metodlarının tətbiqini və rəqəmsal texnologiyaların integrasiyasını əhatə edir. Onlayn və blended-learning modellərinin tətbiqi, müəllimlərə tədrisi daha çevik və fərdi ehtiyaclara uyğun qurmağa imkan verir, eyni zamanda onların qloballaşan təhsil sistemində adaptasiyasını təmin edir. Bu yanaşma müəllimlərin peşəkar identitetinin güclənməsinə, tədris fəaliyyətində innovativ və humanist bacarıqların səmərəli istifadəsinə şərait yaradır.

Ümumilikdə, müasir pedaqoji kadr hazırlığı konsepsiyası strateji və kompleks bir prioritet kimi çıxış edir. O, yalnız müəllim hazırlığını deyil, həm də təhsil sisteminin dayanıqlı inkişafını, innovativ tədris modellərinin tətbiqini, humanist və multidissiplinar yanaşmaların təşviqini və şagird mərkəzli tədris strategiyalarının uğurla həyata keçirilməsini təmin edir. Bu yanaşma müəllimlərin peşəkar identitetini gücləndirir, onların humanist və texnoloji bacarıqlarını inkişaf etdirir və təhsil sahəsində uzunmüddətli səmərəliliyi təmin edən strateji platforma rolunu oynayır.

Problemin aktuallığı. Tədqiqatçı kadr hazırlığının müasir konsepsiyası və strateji inkişaf perspektivləri mövzusu global bilik iqtisadiyyatı, rəqəmsallaşma və elmi-texniki tərəqqinin sürətləndiyi bir dövrdə xüsusi aktuallıq kəsb edir. Müasir təhsil və elm sistemlərində rəqəbatqabiliyyətli insan kapitalının formalaşdırılması dövlətlərin elmi və innovativ inkişaf strategiyalarının əsas istiqamətlərindən birinə çevrilmişdir. Bu baxımdan, tədqiqatçı kadr hazırlığının yeni model və yanaşmalar əsasında təhlili elmi-sosial zərurət kimi çıxış edir.

Problemin elmi yeniliyi. Məqalənin elmi yeniliyi tədqiqatçı kadr hazırlığı prosesinin kompetensiya əsaslı, interdisiplinar və rəqəmsal transformasiya kontekstində sistemli şəkildə təhlil edilməsində özünü göstərir. Burada ənənəvi yanaşmalardan fərqli olaraq, tədqiqatçı hazırlığının yalnız təhsil mərhələsi deyil, həm də davamlı inkişaf modeli kimi nəzərdən keçirilməsi diqqət mərkəzindədir. Eyni zamanda, elmi tədqiqat fəaliyyətinin beynəlxalqlaşma, innovasiya ekosistemləri və sənaye-universitet əməkdaşlığı ilə əlaqəli şəkildə izah olunması mövzunun yeni konseptual çərçivəsini formalaşdırır.

Problemin praktiki əhəmiyyəti və tətbiqi. Məqalənin praktiki əhəmiyyəti tədqiqatçı kadr

hazırlığı sisteminin təkmilləşdirilməsi, ali təhsil müəssisələrində tədris və tədqiqat fəaliyyətinin daha səmərəli təşkili üçün konkret istiqamətlərin müəyyənləşdirilməsində özünü göstərir. Təklif olunan yanaşmalar universitetlərin elmi potensialının gücləndirilməsi, innovasiya yönümlü təhsil mühitinin yaradılması və gənc tədqiqatçıların beynəlxalq elmi şəbəkələrə inteqrasiyası üçün tətbiq oluna bilər. Bununla yanaşı, əldə olunan nəticələr dövlət elmi siyasətinin formalaşdırılması və strateji inkişaf proqramlarının hazırlanmasında da istifadə oluna bilər.

Ədəbiyyat

1. Adams, M. Slang: The People's Poetry. Oxford: Oxford University Press, 2009. – 256 p.
2. Anderson, P. Innovations in teacher education: Strategies for professional development. – New York: Routledge, 2018. – 320 p.
3. Brown, J., & Lee, S. Global perspectives on teacher training and educational reform. – London: Springer, 2020. – 415 p.
4. Clark, M. Humanistic approaches in modern pedagogy. – Oxford: Oxford University Press, 2020. – 280 p.
5. Davis, R. Digital technologies in teacher preparation. – Boston: Pearson, 2020. – 350 p.
6. Evans, L. Multidisciplinary strategies in professional teacher development. – Cambridge: Cambridge University Press, 2021. – 390 p.
7. Harris, K. Effective communication in education: Theory and practice. – London: Palgrave Macmillan, 2020. – 300 p.
8. Johnson, T. Student-centered learning and teacher competencies. – New York: Springer, 2019. – 310 p.
9. Miller, S. Innovative teaching methods in contemporary education. – Boston: Cengage Learning, 2022. – 360 p.
10. Peterson, D. Strategic perspectives on teacher education policy. – London: Routledge, 2019. – 295 p.
11. Roberts, A. Ethics and humanistic values in teacher training. – New York: Springer, 2019. – 275 p.
12. Taylor, J. Professional identity and teacher development. – Oxford: Routledge, 2021. – 330 p.
13. Wilson, H. Global standards in teacher education: Challenges and perspectives. – London: Palgrave Macmillan, 2020. – 340 p.

G.O. Həsənova

Pedaqoji kadr hazırlığının müasir konsepsiyası və strateji inkişaf perspektivləri Xülasə

Məqalədə pedaqoji kadr hazırlığının müasir konsepsiyası və onun inkişaf perspektivləri qlobal təhsil çağırışları kontekstində təhlil olunur. Sosial-iqtisadi dəyişikliklər, rəqəmsal transformasiya və bilik iqtisadiyyatı müəllim hazırlığına yeni tələblər formalaşdırır. Bu baxımdan tədris məzmununun yenilənməsi, innovativ metod və texnologiyaların tətbiqi və praktik yönümlülü-yün artırılması əsas istiqamətlər kimi göstərilir.

Tədqiqatda səriştəəsaslı yanaşma, müəllimlərin peşəkar, kommunikativ, rəqəmsal və etik bacarıqlarının inkişafı məsələləri araşdırılır. Eyni zamanda humanist dəyərlərin və inklüziv təhsil prinsiplərinin pedaqoji hazırlıqda rolu vurğulanır.

Ali təhsil müəssisələrinin rolu, keyfiyyət təminatı, beynəlxalq təcrübənin integrasiyası və müəllimlərin davamlı peşəkar inkişafı da əsas tədqiqat istiqamətləri kimi təhlil olunur.

Г.О. Гасанова

**Современная концепция подготовки педагогических кадров и перспективы
стратегического развития
Резюме**

В статье анализируется современная концепция подготовки педагогических кадров и перспективы её стратегического развития в контексте глобальных вызовов образования. Социально-экономические изменения, цифровая трансформация и формирование экономики знаний предъявляют новые требования к подготовке учителей. В этой связи обновление содержания образования, внедрение инновационных методов и технологий, а также усиление практико-ориентированной направленности рассматриваются как ключевые направления развития.

В исследовании рассматривается компетентностный подход, а также вопросы формирования и развития профессиональных, коммуникативных, цифровых и этических компетенций учителей. Особое внимание уделяется значению гуманистических ценностей и принципов инклюзивного образования в системе педагогической подготовки.

Кроме того, анализируются роль высших учебных заведений, механизмы обеспечения качества, интеграция международного опыта и непрерывное профессиональное развитие педагогов как важнейшие направления в данной области.

G.O. Hasanova

**The modern concept of teacher training and strategic development perspectives
Summary**

The article analyzes the modern concept of teacher education and its development prospects in the context of global educational challenges. Socio-economic changes, digital transformation, and the knowledge-based economy have created new requirements for teacher preparation. In this regard, the renewal of curriculum content, the application of innovative methods and technologies, and the enhancement of practice-oriented training are identified as key directions.

The study examines the competency-based approach and explores the development of teachers' professional, communicative, digital, and ethical competencies. It also highlights the importance of humanistic values and inclusive education principles in teacher education.

Furthermore, the role of higher education institutions, quality assurance, integration of international experience, and continuous professional development of teachers are analyzed as key research directions.

Redaksiyaya daxil olub: 22.04.2026